Simultaantelling rivierrombout 2014
Voorlopige resultaten

Douwe Schut,
coördinator Insecten Flora- en faunawerkgroep Gelderse Poort

Inleiding
De rivierrombout (*Gomphus flavipes*) is een typische libellensoort van grote rivieren. Sinds de herontdekking halverwege de jaren '90 is de soort op veel plaatsen lans de grote rivieren waargenomen. Een nieuwe soort kan op grote belangstelling rekenen, helaas nam het aantal waarnemingen daarna sterk af, waarschijnlijk als gevolg van een verminderd animo om te gaan zoeken, waardoor de huidige status onbekend is. Er zijn aanwijzingen dat de rivierrombout de laatste jaren afneemt, mogelijk als gevolg van de uitbreiding van exotische grondelsoorten (vissen) uit het Ponto-Kaspische gebied. Gedegen veldgegevens voor het toetsen van deze hypothese ontbreken echter.

Om meer inzicht te krijgen in de situatie van de rivierrombout heeft de Flora- en faunawerkgroep Gelderse Poort in samenwerking met De Vlinderstichting in 2014 een simultaantelling opgezet. In dit verslag de voorlopige resultaten voor de Gelderse Poort in 2014.

Foto 1. Uitsluipende rivierrombout (© D. Schut).

Werkwijze
De simultaantelling is een publieksproject. Via diverse kanalen zijn waarnemers opgeroepen om eind juni en begin juli te gaan zoeken naar de rivierrombout. Door de waarnemers te vragen verschillende gebieden te bezoeken is getracht zoveel mogelijk riviertrajecten te onderzoeken. In enkele gevallen zijn gebieden dubbel bezocht.
Zowel waarnemingen van exuviae als imago's zijn geteld. Naast het inleveren van positief waarnemingen is tevens gevraagd nulwaarnemingen door te geven. Met deze informatie is het mogelijk te kijken of de rivierrombout verdwenen is van eerder bezette riviertrajecten.

Naast de nieuwe veldgegevens zijn oudere data uit www.waarneming.nl geanalyseerd (alleen werkgebied FFWG). De data is geanalyseerd op km-hok niveau. Gekeken is waar de rivierrombout eerder is aangetroffen (periode: 1998-2013) en of de soort in 2014 weer is gezien. In deze analyse is geen onderscheid gemaakt naar levensstadium.

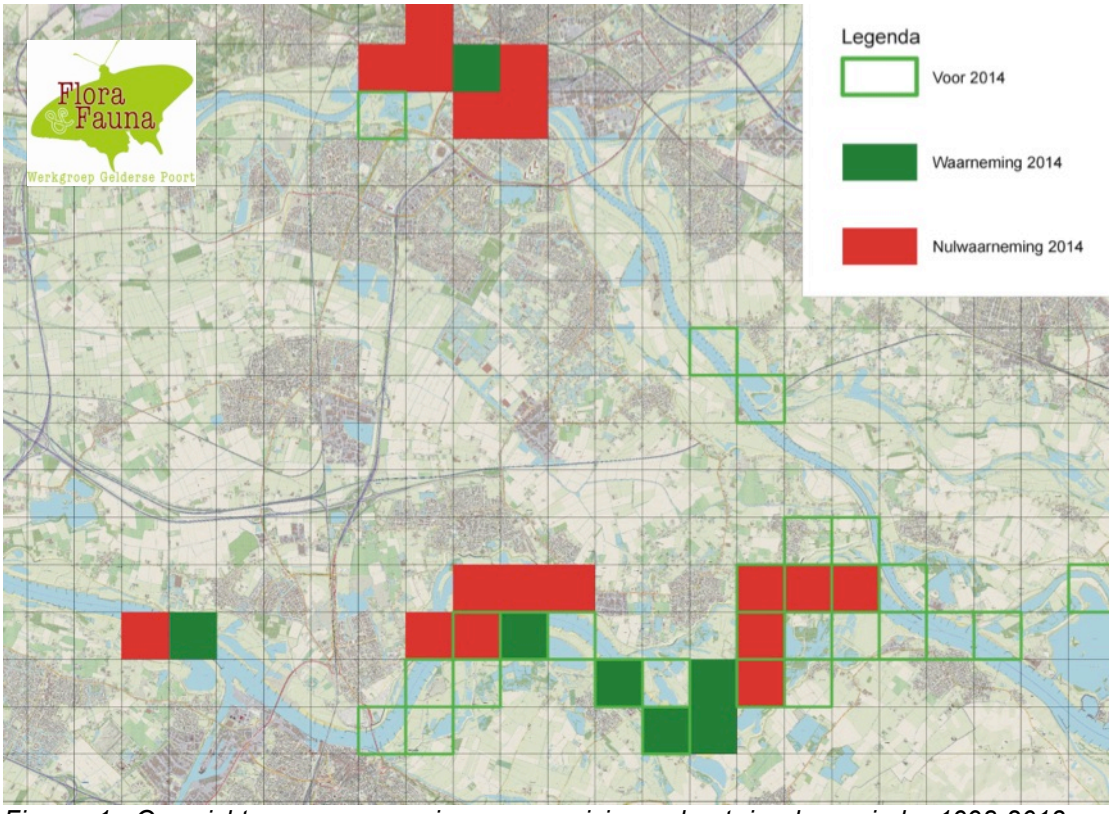

Figuur 1. Overzicht van waarnemingen van rivierrombout in de periode 1998-2013 en waarnemingen en nulwaarnemingen in 2014 op km-hok niveau.

Resultaten

Waarnemingen 2014
Zestien waarnemers hebben in de Gelderse Poort, het gebied tussen de Duitse grens, Arnhem en Nijmegen, gezocht.
In totaal zijn 24 km-hokken bezocht, in 10 km-hokken is rivierrombout daadwerkelijk waargenomen, in 14 niet.

In de periode 1998 – 2013 is de rivierrombout in 28 km-hokken waargenomen. Van deze 28 zijn er in 2014 9 opnieuw bezocht. In drie daarvan is de soort waargenomen.

Trend

Met behulp van archiefdata is een poging gedaan een trend vast te stellen voor de rivierrombout.

In de jaren 1998 t/m 2013 is per jaar geteld hoeveel individuen (niet uitgesplitst naar stadium) zijn waargenomen en het aantal waarnemingen van dat jaar (figuur 2). De jaren 2003 en 2014 zijn weggelaten omdat toen sprake was van een kunstmatig hoge waarnemingsintensiteit (ivm gericht onderzoek).

Deze grafiek laat een licht positieve trend zien in het aantal waargenomen libellen en/of larvenhuidjes, dit is een eerste aanwijzing dat er niet direct sprake is van een sterke achteruitgang. Het is echter de vraag hoe betrouwbaar deze trend is, gebleken is dat er een sterke correlatie bestaat tussen het aantal waargenomen individuen en het aantal waarnemingen (data niet opgenomen). Het gevaar van een waarnemerseffect ligt op de loer omdat mogelijk niet elk jaar even intensief gezocht is. Een nulwaarnemingen-analyse kan mogelijk meer inzicht geven in de jaarlijkse onderzoeksinspanning.

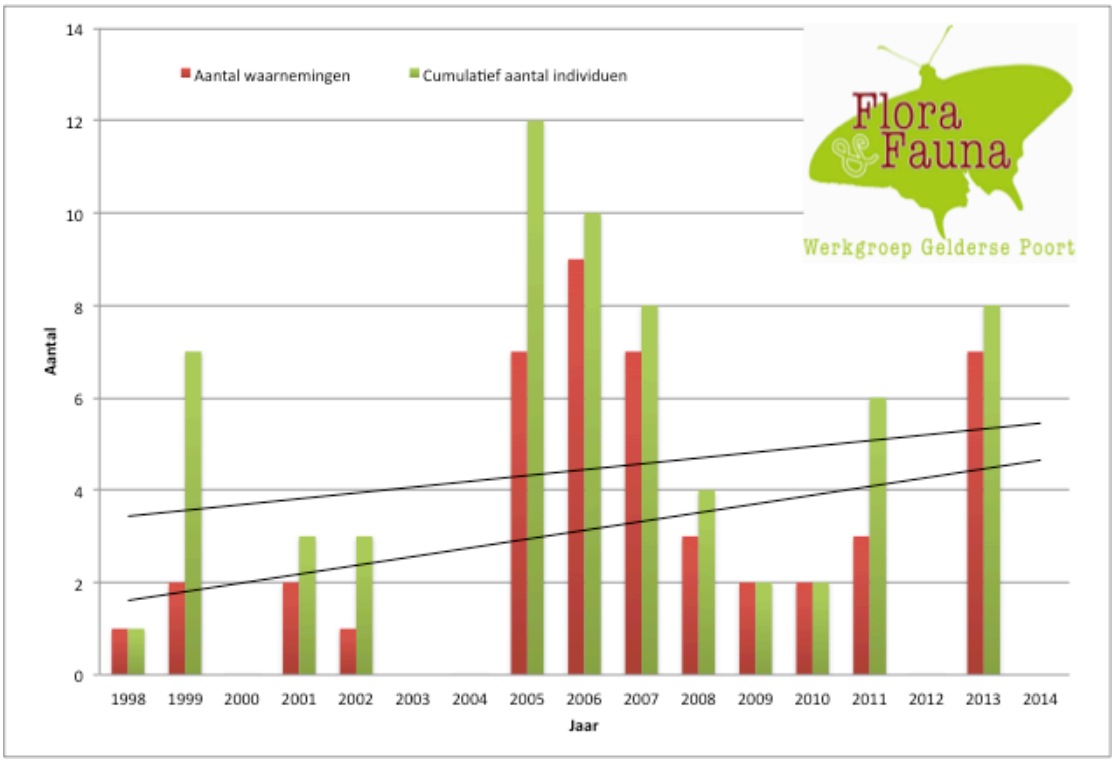

Figuur 2. Overzicht van waarnemingen en cumulatief aantal rivierrombouten (niet gecorrigeerd voor onderzoeksintensiteit dmv nulwaarnemingen, 2003 en 2014 zijn verwijderd ivm een kunstmatig hoge onderzoeksinspanning). De grafiek laat een licht positieve trend zien.

Vervolg

Dit verslag geeft een eerste overzicht van de resultaten. Hierbij is nog geen rekening gehouden met nulwaarnemingen in de periode 1998 – 2013. Dat vraagt een uitvoerige analyse van bestaande gegevens waarvoor de tijd nog niet gevonden is. Nulwaarnemingen zijn mogelijk te herleiden door te kijken naar waarnemingen van andere (libellen)soorten. Probleem daarbij is dat niet bekend is of tijdens alle bezoeken

overige waarnemingen genoteerd zijn. Uit ervaringen in 2014 blijkt dat lang niet altijd libellen zijn gezien, zelfs algemene soorten als het lantaarntje of gewone oeverlibel zijn niet overal aanwezig.
In de verdere analyses zal ook een onderscheid gemaakt worden tussen waarnemingen van exuviae en imago's.

Omdat de voorliggende gegevens nog niet voldoende duidelijkheid geven over de status van de rivierrombout, wordt de simultaantelling in 2015 verder voorgezet. Laat het (weer) weten als je mee wilt doen!

Dankwoord
Dank gaat uit naar alle waarnemers. Het is fijn dat alle waarnemingen goed zijn ingevoerd en ook de nulwaarnemingen per e-mail zijn doorgegeven.

© Flora- en faunawerkgroep Gelderse Poort. Informatie mag, mits met duidelijke bronvermelding, overgenomen worden. De foto blijft eigendom van de fotograaf.